

העותרות:

1. האגודה לזכויות האזרח בישראל

2. התנועה לחופש המידע

ע"י ב"כ עוה"ד אן סוצ'יו ואבנר פינצ'וק ואח'

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

רחוב נחלת בנימין 75, תל-אביב 65154

טל': 052-6088638; פקס: 03-5608165; דוא"ל: anne@acri.org.il

וכן ע"י עו"ד רחלי אדרי חולתא

מהתנועה לחופש המידע

- נ ג ד -

המשיבה:

משטרת ישראל

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים – אזרחי

רח' מח"ל 7, ירושלים 9149301, ת.ד. 49333

טל': 073-3920000; פקס: 02-6468053

דוא"ל: ez-jer@justice.gov.il

עיקרי טיעון מטעם העותרות

1. בעתירה זו התבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבה להעמיד לעיון הציבור ללא השמטות את נהלי המשטרה, המסדירים את השימוש באמצעים הנפוצים ביותר לפיזור הפגנות: אלות, רימוני הלם ומכת"ז. בעת הגשת העתירה הושמטו מהנהלים שפורסמו לציבור החלקים המהותיים ביותר בנהלים, לרבות תיאור האמצעים ואופן השימוש בהם.
2. הגשת העתירה הובילה לשינוי מסויים בעמדת המשיבה. בדיון המקדמי שהתקיים בעתירה ביום 13.3.2022 עדכנה המשיבה על חשיפתו של הסעיף שכותרתו "תיאור האמצעי" בנוהל האלה (סעיף 4). בעקבות הערות בית המשפט בדיון הודיעה המשיבה לעותרות בסמוך להגשת כתב התשובה ביום 12.5.2022 (להלן – "התשובה") על חשיפה של סעיפי "תיאור האמצעי" גם בשני הנהלים האחרים (נוהל רימוני ההלם ונוהל המכת"ז).
3. יש לציין, כי עיון בסעיפים הנוגעים ל"תיאור האמצעי", אשר נחשפו רק בשלב זה של העתירה, מלמד על פגם חמור בשיקול הדעת של המשטרה. מדובר בסעיפים שאין בגילויים כל חשש לפגיעה באינטרס כלשהו של המשיבה ולא ברור מדוע הם היו חסויים מלכתחילה.
4. עתה, משחשפה המשיבה את הסעיפים הנוגעים ל"תיאור האמצעי" בכל אחד מהנהלים, צומצמה המחלוקת בעתירה לסעיפים הנוגעים ל"הפעלת האמצעי". להלן פירוט הסעיפים שנתרו חסויים ותיאור תוכנם בהתאם לפרפראזה שכללה המשיבה בנהלים המתוקנים שנמסרו בכתב התשובה:

נוהל אלה

ב. שיטות הפעלת האמצעי

ג. שיטות הפעלת האמצעי

נוהל מכת"ז

ג. טווחי הפעלת האמצעי

ד. מיקום הפעלת האמצעי

נוהל רימון הלם

ג. מגבלות בהפעלת האמצעי

ד. מגבלות בהפעלת האמצעי

ה. מגבלות בהפעלת האמצעי

5. למרות שסעיפים רבים שהיו חסויים בעת הגשת העתירה נחשפו במהלכה ויש לברך על כך, הסעיפים שנתרו חסויים כוללים את המידע בעל החשיבות הציבורית הגדולה ביותר וכלל הטענות שהועלו בעתירה נותרו רלוונטיים. להלן עיקרי הטיעון מטעם העותרות בנוגע לסעיפים שנתרו חסויים.

א. מהות המידע החסוי – האינטרס הציבורי

6. פרק 5 בכל אחד מהנהלים מתייחס ל"הפעלת האמצעי" ומכיל פרטים באשר לאופן השימוש באמצעי, המרחק המותר לשימוש, מגבלות החלות על השימוש, מקומות ונסיבות שבהם אסור שימוש באמצעי. מדובר בפרק החשוב והמהותי ביותר בנהלים. הסעיפים החסויים – ההנחיות הקונקרטיות לגבי גבולות השימוש באמצעים, המותר והאסור בהם - הם בעלי העניין הציבורי המובהק ביותר בנהלים.

7. נזכיר, כי מדובר באמצעים שמוגדרים "פחות מקטלניים" אולם בכל אחד מהם טמון **סיכון רב לפגיעה קשה** של אזרחים. אופיים הלא ממוקד של האמצעים מוביל באופן טבעי לפגיעה תכופה גם בעוברי אורח רבים, לרבות ילדים וקשישים, שנקלעו למקום ולעיתים גם בדרי הבתים הסמוכים.

8. ואכן, לאורך השנים האחרונות הצטברו מקרים רבים של אזרחים תמימים שנפצעו ואף נותרו נכים לצמיתות כתוצאה מפגיעה של אמצעים אלו (לפירוט ר' סעיפים 17, 33, 34, 38, 39, 44 לעתירה). לאור זאת, קיימת חשיבות מכרעת להבטיח שהשימוש באמצעים ייעשה תוך הקפדה יתרה על עקרונות המידתיות, הסבירות והנחיצות וכן כי תתקיים ביקורת אפקטיבית על השימוש המשטרתי באמצעים.

9. השימוש בשלושת האמצעים שבמוקד העתירה מתבצע כדבר שבשגרה, כמעט מדי שבוע כלפי אלפי מפגינים ברחבי הארץ (לפירוט ראו סעיף 45 לעתירה). כך, לדוגמה, ב-2020 בוצע שימוש בכ-40,000 ליטר מכת"ז ונזרקו 1,016 רימוני הלם בהפגנות והפרות סדר שהתקיימו בירושלים וב-2021 הותזו כ-60,000 ליטר מכת"ז בירושלים (מענה המשטרה מיום 8.3.2022 לבקשת חופש מידע).

10. זכותם של אזרחים שיוצאים להפגין או כאלה שחולפים או מתגוררים בסמוך למקום הפגנה לקבל מידע מלא באשר לכוח ולגבולות הסמכות שרשאית המשטרה להפעיל כלפיהם וכן **לסיכונים הפיזיים שצפויים להם**. בנוסף, ההגנה החוקתית על זכותו של אדם לשלמות הגוף מחייבת למסור לאזרחים המבקשים לממש את חופש הביטוי שלהם בפרט ולציבור בכלל מידע באשר לגבולות השימוש בכוח בנסיבות של אסיפות והפגנות.

11. **חיסיון הסעיפים שלעיל מתמרץ את הפרתם ואת הפגיעות חסרות ההצדקה באזרחים**. חיסיון הסעיפים מונע מאלפי אזרחים, שנפגעים כתוצאה מהשימוש המשטרתי באמצעים, לדעת אם השימוש היה בהתאם לנהלים או בניגוד להם ובכך נבלמת יכולתם לפנות במקרים המתאימים להתלונן ולהתריע ובכך להביא להפסקת החריגה מהנהלים בזמן אמת, ולמיצוי הדין עם האחראים. חיסיון המידע הנוגע למותר ולאסור בשימוש באמצעים מעניק למעשה יד חופשית לשימוש פסול שחורג מהנהלים, שהרי אף אחד לא ידע שבכלל היתה חריגה.

12. כך, לדוגמה, **נוהל האלה** קובע בטבלת המדרגים (עמ' 3 לנוהל) את הנסיבות שבהן מותר לנקוט באחת מבין שלוש השיטות האפשריות לשימוש באלה: הדיפה, מעצר ופיזור. שימוש באלה לצורך "פיזור" מפגינים מותר רק במדרג ג' ולא במדרג ב' (שבו מותר רק להדוף ולעצור באמצעות האלה). **אלא שהסתרת המידע בנוגע לשיטות הפעלת האלה מסכלת כל אפשרות לדעת האם שוטר משתמש**

באלה באופן המותר במדרג ובנסיבות הספציפיות, או שמא השוטר חורג מהנהלים ומפעיל שיטה שנאסרה במדרג זה.

13. מידע חיוני זה, שכאמור מוסתר כעת בנוהל, פורט בנהלי המשטרה הישנים. כך, לדוגמה, נכתב בנוהל הישן: "הדיפה – הדיפת מפרי סדר באמצעות אלה תהיה אך ורק כאשר האלה מושטת, בצורה אלכסונית לכיוון החזה של המתפרעים, ולא לכיוון פלג גוף תחתון ולא לכיוון הראש..." (נוהל האלה הישן, נספח ע/3 לעתירה).

14. כך גם בעניין **נוהל המכת"ז** – הסתרת טווח השימוש המותר במכת"ז ואופן השימוש בו מונע כל אפשרות לבחון את חוקיות השימוש באמצעי זה ולהתלונן כאשר מבוצעת הפרה. גם במקרה זה, המידע שחשוי כיום בנהלים היה גלוי בנוהל הישן: "אין לבצע התזה לעבר ראשו של אדם מתחת ל-25 מ' מחזית המכת"ז; אין לבצע התזה מתחת למרחק של 20 מ' מחזית המכת"ז" (נוהל המכת"ז הישן, נספח ע/10 לעתירה).

15. המשיבה טוענת כי היא מקיימת בחינה ומבצעת הפקת לקחים במקרים פרטניים בהם מתגלות חריגות מן הנוהל (סעיף 54). אלא שכדי שחריגות מן הנוהל יתגלו, יש צורך שהציבור בכלל ומפגינים בפרט ידעו מהם הכללים הקבועים בנהלים וידווחו במקרים של חריגה מהם. בכל הכבוד לביקורת העצמית שמקיימת המשטרה על פעילותה ברור, כי **אין תחליף** לתלונות שהציבור מגיש למח"ש או לגופים אחרים **ולביקורת חיצונית עצמאית** על פעילות המשטרה.

16. שהרי זהו הרציונאל שלפיו פועלת חברה דמוקרטית: אנו מפקידים בידי המשטרה סמכויות מרחיקות לכת כדי שתוכל למלא את המשימה שהטלנו עליה. אנו עושים זאת חרף הפגיעה הקשה בזכויות יסוד, ולמרות שניסיון החיים מלמד שתמיד יהיו חריגות מסמכות, אבל בדיוק בשל כך אנו גם **משאירים בידינו את האפשרות לפקח ולהגביל את השימוש שיעשה באותן סמכויות.**

17. בנוסף, הסעיפים המוסתרים כוללים את המידע הקריטי המשפיע על **המידתיות והסבירות של הנוהל**. אסור לשוטרים להפעיל כוח שלא לצורך או באופן מופרז, ומוטל עליהם להפעיל רק את האמצעים ההכרחיים כדי להשיב את הסדר על כנו: "השוטרים אינם רשאים לעשות הכול על-מנת לשכך מהומות ולהשליט סדר. יש לנקוט רק אותם אמצעים שהם סבירים בנסיבות העניין. הפרעה או סיכון ביטחוני אינם יוצרים היתר לפעול שלא בסבירות" (ע"א 5604/94 **חמד נ' מדינת ישראל**, פ"ד נח(2) 498, 512 (2004)).

18. כך, לדוגמה, בהעדר מידע בנוגע למגבלות השימוש ברימון הלם (האם מותר לפגוע ישירות בבני אדם? האם מותר לכוון לראש?), אין כל אפשרות לבחון את סבירות ההחלטה לסווג אותו כאמצעי שמותר לשימוש במדרג ג' (מתוך ארבעת המדרגים הקיימים). הסתרת הסעיפים שלעיל מונעת מהציבור את **הזכות לבקר באופן ענייני ומקצועי את הנחיות המשטרה** באשר לנסיבות שיצדיקו הפעלה של אמצעי הכוח נגד אזרחים ואופן השימוש הראוי בהם.

19. עוד טוענת המשיבה כי החלק בנהלים, שמבהיר מתי ניתן להשתמש באמצעי כזה או אחר לפי דרגת חומרת האירוע, ממילא חשוף לציבור "באופן המאפשר פיקוח וביקורת ציבוריים אודות מועדי ונסיבות הפעלתו של האמצעי" (סעיף 49 לתשובה). אכן, החלק הגלוי בנהלים מאפשר לבחון ולבקר את שאלת העיתוי בשימוש באמצעי כזה או אחר, אלא שבחינה זו הינה חלקית ובלתי מספקת בהעדר מידע באשר לאופן השימוש. חוקיות השימוש באמצעי מסוים לא נמדדת רק בבחינה של העילות המתירות את השימוש בו, אלא מחייבת בחינה גם של מידתיות השימוש וסבירותו – עקרונות אלה נבחנים בהתאם לכללים שהמשיבה מסתירה מהציבור.

ב. פגיעה באפקטיביות של האמצעים

20. המשיבה טוענת, כי חשיפת המידע עלולה להביא לפגיעה באפקטיביות של האמצעים שכן "גורמים המעוניינים להשיא אלימות ולהפר סדר, לומדים את אופן ההפעלה של אותו האמצעי, מבינים את יכולותיו ואת מגבלות השימוש בו, באופן שיקשה על הפיזור ואכיפת הסדר" (סעיף 5 לתשובה).
21. כפי שיפורט להלן, מדובר בטענה חסרת בסיס עובדתי, חסרת היגיון ונטולת אחיזה במציאות.

ב.1. העדר קשר סיבתי

22. המשיבה לא מבארת לאורך כל כתב התשובה שלה כיצד ידיעת הפרטים בנוגע לאופן הפעלת האמצעים תוביל לירידה באפקטיביות שלהם. להבנת היכולות והמגבלות של השימוש באמצעי כזה או אחר אין קשר לסיכויי המשטרה לפזר את ההפגנה.
23. נזכיר, כי לא מדובר באמצעים מתוחכמים וחסויים שמופעלים באופן נסתר אלא בכלים גלויים לעיני כל, שהמשטרה כלל לא מנסה להסתיר את יכולותיהם מהציבור. מדי שבוע הציבור כולו נחשף להפעלת האמצעים דרך ויכוח ללמוד ללא קושי על האופן שבו השוטרים משתמשים באלות, על האופן שבו מתיזה המכת"זית את סילון המים לעבר אזרחים או זורקת רימוני הלם לפיזור המון.
24. המשיבה טוענת כי הכרת אופן הפעלת האמצעי תאפשר למפגינים "להתמודד איתו" וכך תיפגע האפקטיביות שלו (סעיף 24 לתגובה). לא זו בלבד שטענות אלה נטענות בעלמא אלא שהן חסרות היגיון. כיצד יוכל אדם "להתמודד" עם האלה או לפגוע באפקטיביות שלה אם ידע כי השוטרים רשאים לחבוט בהם רק ברגליים ולא בראש? האם הוא צפוי לעמוד על הראש כדי להקשות על השוטרים? כיצד יוכל מפגין "להתמודד" עם המכת"זית אם ידע את טווח ההתזה המינימאלי שלה? האם המשיבה חוששת שמפגינים יגיעו להפגנות עם מד מרחק וימדדו את המרחק "הבטוח" מהמכת"זית בזמן שהיא נוסעת?
25. אדרבא, ידיעה על כללי השימוש באמצעי הכוח צפויה דווקא למנוע או לפחות לצמצם מאד מקרים שבהם הפגנה הופכת ל"הפרת סדר" ולשמש כתמריץ עבור רובם המכריע של המפגינים להימנע מהסלמה של האירוע.
26. בנוסף, תכליתם של האמצעים אינה לגרום לפגיעה ולכאב למפגינים ומפרי סדר אלא אך ורק לפזר אותם ולהרחיקם מהמקום. משמעות הדבר, כי אף אם מפגינים יתכוננו מראש וידעו איך להיערך כדי שאמצעי כזה או אחר לא יפגע בהם או לא יכאיב להם, אין בכך כדי לפגוע באפקטיביות של האמצעי. כך, לדוגמה, אם מפגינים יעמדו מעבר לטווח השימוש במכת"זית וימשיכו להתרחק ככל שהמכת"זית מתקדמת כדי שזו לא תפגע בהם, אין בכך כדי לפגוע באפקטיביות של האמצעי.
27. זאת ועוד, האמצעים לפיזור הפגנות מופעלים על ידי המשיבה באופן גלוי לכל, ולרוב אף מצולמים על ידי גופי התקשורת, ואין כל ניסיון או אפשרות להסתיר מהמפגינים בפרט ומהציבור בכלל את האופן שבו נעשה בהם שימוש. כך, למשל, מפר סדר שיבקש להתכונן מראש מפני שימוש באלה, מכת"זית או רימון הלם כלפיו יכול ללא קושי לצפות באחד ממאות הסרטונים שמופצים ברשתות ומתעדים את אופן הפעלת האמצעים. על כן עמדת המשיבה נעדרת בסיס.
28. אחד העקרונות החשובים ביותר בהפעלת האמצעים קובע כי "שימוש באמצעים ייעשה תוך נקיטת אמצעי זהירות ובטיחות על מנת למנוע סיכון מיותר" (סעיף שמופיע בכלל הנהלים לשימוש באמצעים לפיזור הפגנות בסעיף ג2). מימוש עקרון זה מחייב את המשיבה למסור את המידע המלא בדבר אופן הפעלת האמצעים כדי שאדם שמשתתף בהפגנה או שחולף בסמוך אליה ידע באילו אמצעי

זהירות עליו לנקוט כדי להישמר מפני האמצעים מצב שבו האמצעים יפועלו, וככל שיפועלו – להישמר מפני פגיעתם. זכותם של מפגינים לבריאות ולשלמות הגוף מחייבת את המשטרה שלא להסתיר מפניהם את מגבלות השימוש באמצעים השונים וטווחי השימוש בהם כדי לאפשר להם להתגונן מפניהם.

29. על חוסר הסבירות שבטענת המשיבה ניתן ללמוד עוד מפרסומם המלא והמפורט של נהלים מקבילים במדינות דמוקרטיות רבות בעולם. כך, לדוגמה, נוהל השימוש באלות בשיקגו קובע כי אסור להשתמש באלות כלפי הראש והצוואר (סעיף D1) ומתאר את אופן השימוש המותר באלות (סעיף C1) (Chicago Police Department, [Baton Use Incidents, General Order G03-02-07](#)); נוהל השימוש באלות בבולטימור בארה"ב קובע כי ניתן להשתמש באלה כלפי הרגלים והידיים ויש להימנע משימוש כלפי הראש, הצוואר, עמוד השדרה ועוד, אלא במקרים של סיכון גופני משמעותי (סעיף 3 בעמ' 5) (Baltimore Police, [Batons, Policy 1111](#)); נוהל השימוש ברימוני הלם בסיאטל קובע כי רימון הלם ייזרק לעבר open space בסמוך לאנשים הנוהגים באלימות וכן כי, ככלל, יש לגלגל את הרימון על הארץ אלא במקרים חריגים שבהם ניתן לזרוק אותו כלפי מעלה (סעיף 4) (Seattle Police, 8.300-POL-9 Use of Force – [Blast Balls](#)); קליפורניה כוללים מידע מפורט בנוגע לטכניקות השונות לשימוש באלות בכלל ובהפגנות בפרט (Sacramento Police) (סעיף D) (Department, [Baton Manual, RM 580.08](#)); לצד נהלי השימוש במכת"ז בבריטניה, מפורסם אף המדריך לשוטרים בנוגע לאמצעי זה הכולל פירוט של הסיכונים הטמונים באמצעי ואופן השימוש בו (National Police Public Order Training Curriculum, [Module E4 – Water Cannon in Public Order](#); Police Service of North Ireland, [Procedure and Guidance on Conflict Management, Chapter 15: Water Cannon](#)). אלה הן רק דוגמאות מעטות לנהלים שניתן למצוא בקלות באינטרנט.

החלקים הרלוונטיים בנוהל השימוש באלה בשיקגו; נוהל השימוש באלות בבולטימור; נוהל השימוש ברימוני הלם בסיאטל; נוהל השימוש באלה בסקרמנטו; מדריך השימוש במכת"ז בבריטניה – מצורפים כנספח א.

2.2 טענה לא מבוססת

30. מדובר בטענה חסרת בסיס עובדתי, שנטענה בעלמא ללא כל הוכחה. נזכיר, כי עד לפני כשנה היו הנהלים שבמוקד עתירה זו גלויים לגמרי ללא כל השמטות (הנהלים הגלויים שפורסמו בעבר צורפו כנספחים לעתירה - ע/3; ע/6; ע/10). מכאן שעד לפני כשנה אותם "גורמים המעוניינים להשיא אלימות" ידעו מהן שיטות ההפעלה של האלה, מהן ההגבלות החלות על שימוש ברימון הלם ומהו טווח ההתזה של המכת"ז – מידע שהיה גלוי בעבר, ועתה מוסתר מהציבור.

31. לאור זאת, מצופה שהמשיבה תציג נתונים, שיעידו הן על הנזק שהתרחש בעקבות חשיפת המידע בעבר והן על השיפור שחל באפקטיביות השימוש באמצעי הכוח, לאחר וכתוצאה מהסתרת המידע לפני כשנה. לבטח שהמשיבה אינה רשאית להסתיר מידע חיוני מהציבור רק על סמך נזק ספקולטיבי, שכל כולו הוא פרי השערות וספקולציות, ועליה להציג הוכחות קונקרטיות לטענותיה אלו.

32. המשיבה טוענת בסעיף 50 לתשובתה, כי העובדה שהמידע פורסם בעבר אינה מספיקה כדי להתיר את פרסומם כעת. ברי, כי אין בעובדה שמידע פורסם בעבר כדי לחייב את הרשות להמשיך ולפרסמו לעד, אלא שעובדה זו בהכרח מטילה על המשיבה נטל כבד יותר להצדיק את החלטתה והיא מטה את הכף לטובת פרסום המידע (עת"ם (י-ם) 46041-10-15 התנועה לחופש המידע נ' כנסת ישראל, סעיף

13 (3.4.2016)). בראש ובראשונה וכאמור לעיל, עצם פרסום המידע בעבר מחייב את המשיבה לבסס אמפירית את הקשר הסיבתי הנטען בין הפרסום לבין הסיכון לפגיעה באפקטיביות.

33. בהקשר זה, טוענת המשיבה בתשובתה כי בעניין אלחנן "בית המשפט דחה את טענות העותרים, לעניין השלכות העובדה כי מדובר במידע שכבר פורסם" (סעיף 36 לתשובה). אלא שעיון בפסק הדין מלמד כי טענת המשיבה משקפת פרשנות שגויה לחלוטין שלו. בהליך זה כלל לא עלתה טענה בדבר פרסום המידע בעבר. המחלוקת שעמדה בפני בית המשפט היתה לגבי עצם קיומו של המידע בידי המשיבים. בשאלה זו הכריע בית המשפט כי המידע המבוקש "כלל אינו קיים בידי המשיבים" (עת"ם (ת"א-יפו) 50333-06-19 אלחנן נ' משרד הביטחון, סעיף 32 (17.12.2020)).

3.3 טענה זניחה

34. אין כל בסיס להתייחסות של המשיבה למפגינים כאל גורמים מתוחכמים שמתכוננים מראש באמצעות לימוד טווחי השימוש וגבולות השימוש באמצעים השונים כדי לפגוע בפעולות האכיפה של המשטרה. גם אם היתה המשיבה מוכיחה שבמקרים מסוימים היא נתקלת ב"גורם" שהוא שחקן חוזר, עתיר ניסיון שלומד את נהלי המשיבה מראש ומגיע מוכן להתמודדות עם אמצעי המשטרה – עדיין לא די בכך. לא די בכמה מקרים ולא די בכל הפחתה באפקטיביות כדי לקבוע, שהסתרת המידע, והפגיעה שהיא גורמת בזכויות היסוד היא מידתית.

35. בניגוד לתמונה שמבקשת המשיבה לצייר, השימוש שעושה המשטרה באמצעים לפיזור הפגנות שברשותה משמש להרחקתם של אנשים שרובם ככולם אינו חשוד בביצוע עבירה ונועד בראש ובראשונה לפנותם מהמקום. יש לזכור, כי אף אם מדובר בקהל שאינו נענה להוראת פיזור של המשטרה, רוב רובם של המפגינים הם שומרי חוק, שלא נוהגים באלימות ומבקשים לממש את חופש הביטוי שלהם ולמחות על עוולה מסוימת.

36. כידוע, די בהפרת סדר או בהתנהגות אלימה מצד אנשים בודדים בתוך המון כדי שהמשטרה תוכל להורות על פיזור ועל שימוש בכוח כנגד כלל המפגינים. ואכן, האמצעים שבידי המשטרה הם לרוב אמצעים שנועדו לפזר המון, הם אינם מדויקים אלא פוגעים באופן חסר הבחנה בקבוצות גדולות מאד של אנשים, כך במיוחד בנוגע לרימון הלם ולמכת"ז בענייננו.

37. נזכיר, כי האמצעים בעתירה דגן הם האמצעים ה"רכים" ביותר והנפוצים ביותר מבין כלל האמצעים שיש בידי המשטרה והם משמשים לפיזור הפגנות שלעיתים קרובות אינן מאופיינות בכל אלימות. כך, לדוגמה, השימוש באלה מותר על פי הנוהל במדרג ב' שמאופיין אמנם באי ציות להוראות השוטרים אולם ללא התנגדות אלימה. רימוני הלם ומכת"ז מותרים לשימוש במדרג ג' בלבד אולם גם במדרג זה די בכך שמפגינים חוסמים כביש ומתנגדים להוראות השוטרים כדי לאפשר את השימוש באמצעים. ואכן, כך היה שוב ושוב כאשר המשטרה השתמשה במכת"ז כלפי מפגינים מול מעון ראש הממשלה ברחוב בלפור בירושלים; כך היה כשהמשטרה השתמשה במכת"ז ובלות כלפי מפגינים חרדים בהפגנות ההמוניות נגד חוק הגיוס שחסמו כבישים מרכזיים בירושלים ובבני ברק; כך היה כששוטרים עשו שימוש באלות כלפי מפגיני ימין שחסמו את הכניסה לירושלים במחאה על מותו של אהוביה סנדק; כך קורה בהפגנות התמיכה השבועיות בתושבים הפלסטינים בשייח ג'ראח שמפורזרות ברימוני הלם (לפירוט ראה סעיף 45 לעתירה).

38. אף אם יש בודדים בהפגנה שמנסים להתגרות ולהתסיס באמצעות התחמקות מפגיעה בהם באמצעים השונים, אין בקומץ זה כדי להצדיק פגיעה בזכותם של רבים אחרים למידע חיוני שדרוש לפיקוח על השימוש באמצעים, ביקורת על המשטרה והגנה על זכותם לשלמות הגוף. בנוסף, אותם גורמים אינם

זקוקים למידע המפורסם בנהלים כדי להתמודד עם האמצעים ודי בהתבוננות פשוטה באופן הפעלת האמצעים בתיעודים הרבים או בשטח.

39. העותרות אינן מקלות ראש בעבודת המשטרה ובחומרתן של חסימות כבישים ארוכות או הפרות סדר אלימות וברור, כי המשטרה נדרשת להשתמש באמצעי כוח שונים לפיזור מפגינים כדי לשמור על הסדר הציבורי. אלא שהצגת הנסיבות הרלוונטיות לעתירה זו כמאבק בין המשטרה לבין עבריינים מתוחכמים או אויבים, חוטאת למציאות.

40. בנוסף, אף אם מסירת המידע תוביל להכבדה מסוימת במאמצי המשטרה לפיזור הפגנות, מדובר בפגיעה זניחה וודאי שלא מדובר בהפיכתם של האמצעי ללא אפקטיביים. אין בסיס לטענות המשיבה שמציגות מצג של פגיעה דרמטית באפקטיביות של האמצעים כאילו פרסום המידע יהפוך את האמצעים ללא רלוונטיים ביחס לכלל המפגינים.

41. שיקולים אלה מטילים את הכף באופן ברור לטובת חשיפת המידע.

ג. הבסיס החוקי להסתרת הסעיפים

42. המשיבה מבססת את סירובה לפרסם את המידע המבוקש על שלושה חריגים שונים: חשש לפגיעה בביטחון הציבור לפי סעיף 9(א)(1) לחוק, חשש לפגיעה בתפקוד הרשות לפי סעיף 9(ב)(1) לחוק וחשש לפגיעה באכיפת החוק לפי סעיף 9(ב)(8) לחוק.

1.ג חשש לפגיעה בביטחון הציבור - סעיף 9(א)(1)

43. הפסיקה שהובאה על ידי המשיבה בתשובתה מחזקת דווקא את טענות העותרות: **החריג ה"ביטחוני" של סעיף 9(א)(1) אינו רלוונטי לענייננו**. מפסיקה זו עולה, כי, שלא כמו בענייננו, תכלית סעיף זה למנוע מסירת מידע בעניינים ביטחוניים ודיפלומטיים הקשורים לאיומים המרכזיים על קיומה של מדינת ישראל והציבור: בג"ץ 2007/11 **ינאי שני נ' המשרד להגנת הסביבה** (5.2.2012) עסק בסוגיה ביטחונית מובהקת – מיקומי משדרי התקשורת (DTT) של ישראל המהווים "יעד לתקיפה על ידי האויב"; עע"ם 615/15 **פרופ' יאיר אורון נ' משרד הביטחון** (11.4.2016) עסק בסוגיה ביטחונית הנוגעת ליחסי החוץ של ישראל - הייצוא הבטחוני של ישראל לרואנדה בתקופה שהתרחש בה רצח עם; עת"ם (ת"א-יפו) 50333-06-19 **אלחנן נ' משרד הביטחון** (17.12.2020) עסק בסוגיה ביטחונית מובהקת – נתונים בנוגע לירי החי שבוצע ברצועת עזה ולתורת הלחימה של צה"ל.

44. אף בעניינים הקשורים לפעילות הביטחונית והדיפלומטית של המדינה, הפסיקה פרשה באופן מצומצם ומגביל את החריג הקבוע בסעיף זה רק לעניינים המצויים ב**ליבת התחום** (עע"ם 2975/15 **הוצאת עיתון הארץ נ' משרד החוץ**, פסקה 31 לפסק דינה של השופטת ברק ארז (6.6.2016)). משכך, ברור כי השימוש המשטרתי באמצעים לפיזור הפגנות כלפי אזרחים רחוק מהליכנס לגדרי סעיף זה. בסעיפים 77-78 לעתירה פורט אף הרקע לחקיקת סעיף זה שמלמד כי כוונת המחוקק היתה לייחד סעיף זה לעניינים הנוגעים **לשורשי הפגיעה בביטחון המדינה**.

45. אף אם נניח כי אופן השימוש באמצעים לפיזור הפגנות נכלל בגדר דברים הקשורים ל"ביטחון" בהקשר של הסעיף האמור, הסתרת הסעיפים לא עומדת במבחן האיזון אשר נקבע לסעיף זה: "לא ניתן להסתפק בהערכה כוללנית וגורפת של הסיכון לביטחון הציבור הנשענת על טיבן הכללי של הסוגיות הנדונות" (בג"ץ 258/07 **גלאון נ' ועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת ארועי המערכה בלבנון**, פ"ד סב(1) 648, פסקה 8 לפסק דינה של הנשיאה בייניש (2007). וראו גם בג"ץ 2007/11 **ינאי שני נ' המשרד להגנת הסביבה**, השופט ריבלין בסעיף 4 (5.2.2012)).

46. כמפורט לעיל, המשיבה לא הניחה כל תשתית לביסוס הטענה כי חשיפת הסעיפים תוביל לסיכון כלשהו לביטחון אלא רק הערכות בעלמא. אפילו היינו מקבלים את טענת המשיבה בדבר ירידה באפקטיביות בשל חשיפת המידע, עדיין, **העניין הציבורי** בגילוי המידע והחובה להגן על **הזכות לשלמות הגוף, לבריאות ולחופש ביטוי** מטים את הכף בבירור לטובת פרסומו.

47. כך, לדוגמה, בעתירה שעסקה בפרסום שמות בעלי היתרי הכניסה לכנסת, הובאה חוות דעתו של קצין הכנסת בנוגע לאיום הבטחוני המשמעותי וההכבדה הממשית על משימת האבטחה שטמונים בפרסום המידע. למרות שבית המשפט השתכנע בכנות עמדתו של קצין הכנסת, החליט בית המשפט להורות על פרסום המידע וזאת, בין היתר, נוכח העניין הציבורי הטמון בו: "לא מן הנמנע, כי במסירת הרשימה של מקבלי ההיתרים באותן קבוצות שפורטו לעיל תהיה משום הכבדה על מערך האבטחה של הכנסת. אלא שכנגד הכבדה זו עומדת זכותו של הציבור, במדינה דמוקרטית, לשקיפות מלאה של התנהלותה של הכנסת" (סעיף 16 לפסק הדין). (עת"ם (י-ם) 46041-10-15 **התנועה לחופש המידע נ' כנסת ישראל** (3.4.2016)).

48. המשיבה מזכירה בתשובתה את פסק הדין בע"מ 10030/16 **משטרת ישראל נ' עדאלה** (25.6.2017) לחיזוק טענותיה בנוגע לאיזון הראוי שבין זכות הציבור למידע לבין חובת המשטרה לשמור על ביטחון הציבור (יצוין, כי בניגוד לטענת המשיבה, פסק הדין אינו אסור לפרסום אלא הוא פורסם לאחר שנחסו חלקים ממנו). אלא שדווקא פסק דין זה מחזק את טענות העותרות נוכח ההבחנה המהותית שבין סוגי המידע. נוהל הפתיחה באש של המשיבה פורסם באישור בית המשפט העליון תוך השמטה של הוראות המסדירות את הפתיחה באש על מחבלים מתאבדים ועל רכב נמלט כשבן ערובה בתוכו, ושל הוראות השימוש ברובה רוגר. בניגוד לנהלים שבמוקד העתירה דגן שעניינם אמצעים לפיזור הפגנות, המידע שהוסתר בנוהל הפתיחה באש נוגע לטיפול באירועי פח"ע וכן לאמצעי קטלני שמופעל בידי צלפים באופן נסתר מעין הציבור. מכאן שוודאי שלא ניתן ללמוד מעניין עדאלה לענייננו.

ג.2 חשש לשיבוש בתפקוד הרשות - סעיף 9(ב)(1)

49. סעיף 9(ב)(1), קובע כי הרשות **אינה חייבת** למסור "מידע אשר גילוייו עלול לשבש את התפקוד התקין של הרשות הציבורית או את יכולתה לבצע את תפקידיה". המשיבה מציינת בתשובתה סעיף זה כבסיס להחלטתה שלא למסור את המידע ומזכירה כי המבחן להתקיימות עילת החיסיון היא ודאות קרובה לשימוש ממשי בתפקודה התקין של הרשות, אולם אין בתשובתה כל הסבר או טיעון קונקרטי בנוגע לתחולת הסעיף בענייננו (סעיף 28-29 לתשובה).

50. פרופ א' ברק מדגיש בעניין סעיף זה כי "רק **שיבוש קשה, רציני וחמור** אשר הסתברות התרחשותו היא **ודאות קרובה**, מאפשר למניעת מידע" (אהרן ברק "חופש המידע ובית המשפט" **קריית המשפט** ג, עמ' 103 (2003)). כך גם קבע בית המשפט העליון בע"מ 1245/12 **התנועה לחופש המידע נ' משרד החינוך**, סעיף 7 לפסק דינו של השופט ריבלין (23.8.2012): "אכן, קיים אינטרס ציבורי חשוב בשמירה על תקינות פעולתה של הרשות הציבורית, אולם רק מקום בו קיימת ודאות קרובה לפגיעה באינטרס זה – תקום עילה מספקת להגבלת חופש המידע, כמרכיב של חופש הביטוי.

51. הפעלת מבחן זה על המקרה שבפנינו צריכה להביא לדחיית טענות המשטרה. לא ניתן כל פירוט על האופן בו חשיפת אופן הפעלתם עלולה להביא, וודאי לא בוודאות קרובה, לשיבוש עבודתה התקינה או לפגיעה באפקטיביות פעולותיה של המשיבה. נהפוך הוא – חשיפת המידע החסוי צפויה להיטיב ולשפר את תפקודה התקין של המשטרה כיון שהיא גם תבטיח פיקוח ובקרה אפקטיביים על הפעלת סמכויות המשטרה ואף תגביר את אמון הציבור בעבודת המשטרה.

52. במצב דברים זה, טענת המשטרה היא ספקולטיבית ולא עומדת במבחן שקבע בית המשפט העליון לחריג אותו הם מבקשים להפעיל.

ג.3 חשש לפגיעה באכיפת החוק בשל חשיפת נהלים - סעיף 9(ב)(8)

53. גם חריג זה הוזכר בתשובה ללא כל פירוט או הסבר באשר לתחולתו בענייננו. סעיף זה קובע כי רשות ציבורית אינה חייבת למסור מידע "אודות שיטות עבודה ונהלים של רשות ציבורית העוסקת באכיפת החוק, או שיש לה סמכות חקירה או ביקורת או בירור תלונות על פי דין, אם גילוי עולול לגרום לאחד מאלה: (א) פגיעה בפעולות האכיפה או הביקורת או בירור התלונות של הרשות".

54. הפרשנות המקובלת לסייג זה מחייבת את הרשות להוכיח, באמצעות תשתית עובדתית קונקרטית, שהתוצאות הקבועות בסעיפיו הקטנים של הסעיף אכן עלולות להתרחש. תימוכין ברורים לכך קיימים בפסיקה, בפרוטוקולים מהליך החקיקה בכנסת ובנוהל היחידה הממשלתית לחופש המידע, שהוראותיו מחייבות את המשטרה (ר' ה"פ (מחוזי נצי) 110/00 אנדראוס נ' המוסד לביטוח לאומי (27.8.2001); עת"ם (מינהליים ת"א) 35783-07-18 קר שרותי רפואה בע"מ נ' שירותי בריאות כללית מחוז דן, פס' 16 (8.11.2018); פרוטוקול ישיבה מס' 9 של ועדת המשנה לדיון בהצעת חוק חופש המידע, עמוד 46 (5.11.1997); נוהל מס' 3.1 של היחידה הממשלתית לחופש המידע בעניין "דרישות המענה בדחיית בקשת חופש מידע" 5 (2013)) (לפירוט ר' סעיפים 87-98 לעתירה).

55. בנוסף, הדרישה ל"פגיעה בפעולות האכיפה" לצורך תחולת סעיף 9(ב)(8)(א) לחוק, פורשה בפסיקה ככפופה למבחן מחמיר של "פגיעה ממשית", ולעתים אף ל"וודאות קרובה" לקרות הפגיעה (עת"ם (מינהליים י-ם) 49897-06-13 ויס נ' הממונה על חוק חופש המידע במשרד המשפטים, פס' 30-31 (נבו) 4.3.2015); ת"א (שלום נצי) 20708-11-12 עיזבון נמארנה נ' מדינת ישראל (16.6.2015)).

56. ביישום דברים אלה על ענייננו, ברי שאין כל יסוד לטענה כי גילוי של אופן הפעלת האמצעים יביא בוודאות קרובה לפגיעה ממשית ביכולתה של המשטרה לאכוף את הסדר בהפגנות.

57. זאת ועוד, תכליתו של סייג סעיף 9(ב)(8) היא להגן על השיטות והאמצעים החשאיים שמשמשים את גורמי אכיפת החוק לאכיפה וסיכול של עבריינות מתוחכמת – ולא על אלו שנקטים לעיני הציבור ובכיכר העיר, כבעבודת השיטור הרגילה שמתבצעת מול אזרחים בהפגנות ואירועי מחאה.

58. תכלית זו נלמדת מדברי ההסבר לסעיף בהצעת החוק הממשלתית שעל יסודה נחקק החוק ולפיהם רשויות האכיפה "מתמודדות עם עבריינות ההולכת וגוברת, וקיים חשש, כי גורמים שונים ינסו לעשות שימוש בחוק המוצע, כדי לשבש את פעולתן של רשויות אכיפת החוק, ובכך תיפגע יכולתן להילחם בעבירות בתחומים שעליהם הן מופקדות." (הצעת חוק חופש המידע, התשנ"ז-1997, ה"ח הממשלה 2630, 397, 403; עת"ם (מינהליים ת"א) 1416/04 מעריב הוצאת מודיעין בע"מ נ' משרד המשפטים (14.3.2004) ר' גם את דבריו הנכוחים של פרופ' סגל חוק חופש המידע, בעמ' 218).

59. בענייננו, נהלי השימוש באמצעים לפיזור הפגנות אינם קשורים כלל לאמצעים חשאיים ולעבריינות מתוחכמת. להפך, אמצעים אלו הם חלק מהציוד הבסיסי שניתן לשוטרים לצורך טיפול בהפגנות ובהפרות סדר והשימוש בהם הותר אף במצבים בהם הפרת הסדר היא במדרג ב' בלבד – כשאין כל התנגדות אלימה מצד המפגינים. כלומר, אמצעים אלו משמשים לרוב נגד אזרחים נורמטיביים לכל דבר והשימוש נעשה באופן חשוף וידוע.

60. המשיבה טוענת בתשובתה כי בשל העדר אפשרות לחשוף את הסעיפים החסויים "ייתייצב בפני בית המשפט הנכבד במעמד צד אחד רמ"ח שיטור מיוחד באגף המבצעים של משטרת ישראל, נצ"מ רונן הגדוש" (סעיף 7 לתשובה).

61. העותרות יבקשו מבית המשפט לאפשר את נוכחותן בדיון זה ולעמדתן קיומו של הליך במעמד צד אחד אינו נדרש. דיון בשאלות שבמחלוקת בעתירה זו אינו מחייב את חשיפת הסעיפים. הרי אין זה משנה אם טווח השימוש במכת"ז עומד על 20 מטר או על 35 מטר כדי להסביר כיצד מידע זה עלול לפגוע באפקטיביות השימוש באמצעי זה. בנוסף, חשיפת המידע בעל פה בפני העותרות אינה שקולה לפרסום שלו לציבור.

סוף דבר

62. העותרות סבורות כי יש לקבל את העתירה ולהורות למשטרה לפרסם לציבור את הנהלים במלואם.

63. תכליות חוק חופש המידע באות לידי ביטוי באופן הברור ביותר בענינו. המידע המבוקש הכרחי לממש את זכות הציבור לדעת בעניין הנוגע לזכויות יסוד, הוא חיוני כדי לפקח על פעילותה של רשות שלטונית בעת הפעלת כוח כלפי אזרחים, חשיפתו חיונית להרתעת המשטרה מפני עשיית מעשים החורגים מהמותר וכן להגברת אמון הציבור במשטרה. לעומת האינטרס הציבורי הברור בחשיפת המידע, המשיבה מציגה חששות בעלמא חסרות ביסוס והגיון בנוגע למפרי סדר בודדים בתוך הציבור הרחב שכלפיו מופעלים האמצעים.

64. עתירה זו הוכיחה את עצמה שכן חשפה המשיבה מידע שלא היה גלוי קודם לכן, ועל כן מבקשות העותרות מבית המשפט הנכבד, יהיו תוצאות ההתדיינות אשר יהיו, לפסוק להן הוצאות משפט בגין ניהול הליך זה והליך המיצוי הארוך שנדרש וכן לקבוע כי על המשיבים לשאת בכל סכום האגרה ששילמו העותרות.

26 במאי 2022

רחלי אדרי-חולתא, עו"ד

אן סוציו, עו"ד

באות כוח העותרות

נספח א

החלקים הרלוונטים בנהלים השימוש
באמצעים לפיזור הפגנות במדינות שונות

נוהל השימוש באלה בשיקגו

	Chicago Police Department	General Order G03-02-07	
BATON USE INCIDENTS			
			
ISSUE DATE:	28 February 2020	EFFECTIVE DATE:	29 February 2020
RESCINDS:			
INDEX CATEGORY:	Field Operations		

I. PURPOSE

This directive:

- A. outlines the policy governing the field use of batons, which includes the use of expandable batons, wooden batons, and improvised impact weapons.
- B. satisfies CALEA Law Enforcement Standard Chapter 4.

II. POLICY

- A. **Sanctity of Human Life.** All incidents will be resolved with the foremost regard for the preservation of human life and the safety of all persons involved. A member's decision to utilize a baton will be made in accordance with the Department directive titled "Use of Force."
- B. **De-Escalation.** Members will use de-escalation techniques to prevent or reduce the need for force when it is safe and feasible to do so based on the totality of the circumstances. This includes continually assessing the situation and modifying the use of force as circumstances change and in ways that are consistent with officer safety in accordance with the Department directive titled "Force Options."
- C. **When Use is Authorized.** Department members' use of a baton must be objectively reasonable, necessary, and proportional to the threat, actions, and level of resistance offered by the subject under the totality of the circumstances. Consistent with the Department directive titled "Force Options." Department members are authorized to use a baton as a force option for the following subjects:
 1. Batons are authorized force options against an **assailant** as an impact weapon.
 2. Batons are authorized force options against **passive and active resisters** only as a control instrument placed mainly on the sensors of the skin covering bone or applied to joints and pressure sensitive areas of the body with non-impact pressure.
- D. **Restrictions.** Although batons are considered less-lethal weapons, they can cause serious injury or death. For the safety of everyone involved, the following additional restrictions apply:
 1. **Head and Neck Strikes.** Members will not use batons to intentionally strike a subject in the head or neck except when deadly force is justified.
 2. **Persons Vulnerable to Injury from Batons.** Batons will not be used as an impact weapon on a subject who is at greater risk of serious injury or death from baton use, unless the subject is defined as an **assailant** and other force options are not readily available or would otherwise be ineffective. People who are at a greater risk of serious injury or death from baton use include, but are not limited to, children, pregnant women, and the elderly.
 3. **Improvised Impact Weapon.** For the purpose of this directive, the use of an improvised impact weapon (e.g., flashlights, radios, firearms as an impact weapon, and any other blunt object that can be used as an impact weapon) will be considered a baton use incident. Department members will avoid the use of improvised impact weapons unless reasonably necessary and no other practical options are available.

- E. **Justify Separate Uses of Force.** When a member's baton use is a reportable use of force, the initial use of a baton and each subsequent use of a baton must be individually justified and documented on the Tactical Response Report (TRR) as a separate use of force.
- F. Department members will refer to the Department directive titled "**Control Devices and Instruments**" for specific procedures on baton protocols including training, assignment, manner of carry, and accountability.

III. CONDITIONS ON THE FIELD USE OF A BATON

- A. **Authorized Manner of Use.** When it is safe and feasible to do so, a member who is utilizing a baton will:
 - 1. give verbal commands and warnings prior to, during, and after use, including informing other Department members on the scene of the use.
 - 2. allow a subject a reasonable amount of time to comply with a warning prior to using or continuing the use of a baton, unless doing so would compromise the safety of an officer or another person.
 - 3. for use as an impact weapon, target the center mass of large muscle groups to establish control by means of applying mechanical impact to a subject to disable elements of his or her musculoskeletal structure, including the attacking delivery system.
 - 4. when possible, avoid intentionally striking a subject in the kidneys, spine, or genitalia.
- B. **Requesting Supervisor.** As soon as practical, a member who has used or anticipates use of a baton as an impact weapon or when an injury has occurred during the use of a baton will request a supervisor respond to the scene.

IV. POST-USE RESPONSIBILITIES FOR REPORTABLE USES OF FORCE

- A. **Utilizing Member.** When a member's baton use is a reportable use of force, immediately upon gaining control and restraining the subject, the utilizing member will:
 - 1. notify the Office of Emergency Management and Communications (OEMC).

NOTE: If a member's reportable use of a baton occurs outside the City of Chicago, the member will also notify the law enforcement agency having jurisdiction and the Chicago Police Department's Crime Prevention and Information Center (CPIC).
 - 2. request the appropriate medical aid, including contacting emergency medical services (EMS) from the Chicago Fire Department, if the subject appears to be in a physical distress or complains of injury, or when the subject sustained a strike to the head or neck from a baton.
 - 3. complete a Tactical Response Report (TRR) ([CPD-11.377](#)) for the baton use consistent with the procedures outlined in the Department directive titled "**Incidents Requiring the Completion of a Tactical Response Report**."
 - 4. complete the appropriate case report and other required reports and submit the reports to the immediate supervisor for review and approval.
- B. **Office of Emergency Management and Communications (OEMC).** OEMC will immediately notify the:
 - 1. involved member(s) immediate supervisor.
 - 2. field supervisor and the watch operations lieutenant from the district of occurrence.

נוהל השימוש באלה בבולטימור

Policy 1111

Subject	
BATONS	
Date Published	Page
24 November 2019	1 of 8

By Order of the Police Commissioner

POLICY

The purpose of this policy is to establish guidelines for proper use of Batons.

While members must at all times comply with the minimum legal requirements governing the use of force, they must also comply with even stricter standards set forth by Department policy (See Policy 1115, *Use of Force*).

CORE PRINCIPLES

1. **Use of Force: Batons.** Issued and authorized Batons can be an effective tool for crowd control, escort, and compliance when used properly and in the proper circumstances. As more fully set forth in this policy and in Policy 1115, *Use of Force*, the authorized use of Batons is restricted.
2. **Sanctity of Human Life.** Members shall make every effort to preserve human life in all situations.
3. **Value and Worth of All Persons.** All human beings have equal value and worth and members shall respect and uphold the value and dignity of all persons at all times.
4. **Peaceful Resolutions.** Members shall avoid the Use of Force unless it is not possible to do so.
5. **De-Escalation.** Members shall use De-Escalation Techniques and tactics to reduce any threat or gain compliance to lawful commands without the Use of Force or with the lowest level of force possible (See Policy 1107, *De-Escalation*).
6. **Avoiding Escalation.** Members shall not do or say anything that escalates an encounter unless necessary to achieve a lawful purpose.
7. **Assessment.** Members shall continuously assess each situation and change the member's response as the circumstances change. Members may be justified in using force in one instance, but not justified in using force an instant later. This duty to assess includes the continuous assessment of circumstances before and after the member uses force.
8. **Use of Force: Reasonable, Necessary, and Proportional.** Members shall use only the force Reasonable, Necessary, and Proportional to respond to the threat or resistance to effectively and safely resolve an incident, and will immediately reduce the level of force as the threat or resistance diminishes.
9. **Reporting Use of Force.** Each member who uses force, or observes another member or members use force, shall immediately notify their supervisor, and will accurately and completely

Passive Resistance – Passive Resistance is when a non-assaultive person fails to comply with the member's commands without attempting to flee. Passive Resistance may include, but not be limited to, going limp, standing stationary and not moving based upon lawful direction, and/or verbally signaling an intention to avoid or prevent being taken into custody.

Temporary Pain – Any pain or complaint of pain that is brief, does not result in injury, and is delivered as a means to gain compliance. Temporary Pain may result from application of, but is not limited to, elbow grips, wrist grips, shoulder grips, pressure point techniques, and/or forcible takedowns.

Totality of Circumstances – The Totality of Circumstances consists of all facts and circumstances surrounding any event. The facts and circumstances may include but are not limited to:

- Whether an offense has occurred;
- The nature of the offense;
- The seriousness of the offense;
- The size and strength of the person;
- The number of persons;
- The availability of weapons;
- Whether the person is exhibiting signs of mental illness or is experiencing a behavioral health crisis;
- Whether a person suffers from a medical or behavioral health disability, physical or hearing impairment, is impaired by alcohol or drug use, or may be non-compliant due to a language barrier;
- Other force options;
- Availability of non-force options, including tactical repositioning, going to cover or other De-Escalation techniques;
- Environmental factors;
- Availability of back up and specialized units.

GENERAL

1. Department-issued Batons are an effective tool for strikes, jabs, holds, and blocks, however their use is subject to the Totality of the Circumstances and proper training.
2. Prior to being approved to carry a BPD-authorized Baton, all members will receive training from a certified weapons instructor at the Education and Training Section (E&T). Members who demonstrate proficiency in the use of BPD-authorized Batons shall be approved to carry Batons.

DIRECTIVES

Permitted Use

1. Any use of force must be preceded by an analysis, to the greatest extent possible, applying the principles of the sanctity of life, critical thinking and decision-making, and de-escalation. These principles must be an ever-present priority as a member is making the serious decision of whether to use any type of force, and particularly Deadly Force/Lethal Force. Any strike or jab with a Baton

or Improvised Impact Weapon qualifies as a use of force, and may only be used when reasonable, necessary, and proportional.

2. The Baton may be used as a guidance and escort tool, a blocking device, or to strike a person.
3. A member who uses a Baton or IIW to deliver strikes shall strike only the arms or legs and shall avoid striking the head, neck, sternum, spine, groin, or kidneys. Strikes to the torso, in areas other than the sternum, spine, groin, or kidneys, are permitted but disfavored due to the increased risk of serious physical injury. Strikes to the head, neck, sternum, spine, groin, or kidneys are Deadly Force/Lethal Force.
4. Strikes, jabs, or blocks from a Baton or IIW constitute uses of force. Therefore, members shall only use a Baton or IIW to strike, jab, or block when it is reasonable, necessary, and proportional to effectively and safely resolve an incident, based on the Totality of Circumstances, and in accordance with the department's use of force policy (See Policy 1115, *Use of Force*).
5. When safety permits, members shall provide a warning and allow a reasonable amount of time for the person to comply with the warning, prior to striking the person with a Baton or IIW.
6. Members shall use the Baton or IIW only in accordance with policy and department training for example, blocking, jabbing, to apply control holds, passive/active escort techniques.
 - 6.1. Members may use a Baton to guide, escort, or control persons exhibiting Passive Resistance as long as the Baton is not used to deliver strikes or jabs.
 - 6.2. Members may use a Baton or IIW to jab, block, or strike in response to Active Aggression or Aggravated Aggression.
7. Any member who uses a Baton or IIW to strike a person must be able to articulate the facts and circumstances that justified each Baton or IIW strike on the person.

Prohibited Use

1. A member who is not trained and currently certified to carry an Expandable Baton, Espantoon, or Crowd Control Straight Baton shall not carry or deploy such weapons.
2. Members shall never use a Baton or IIW to strike a person who is compliant or who is exhibiting Passive Resistance or Active Resistance.
3. Members shall not use a Baton or IIW to strike persons in the head, neck, sternum, spine, groin, or kidneys unless Deadly Force/Lethal Force is justified. Strikes to the torso are permitted but disfavored because of the risk of striking a prohibited area (e.g., the sternum, spine, or kidneys).
4. Except where Deadly Force/Lethal Force is justified, the member shall not use a Baton or IIW to strike a person if:
 - 4.1. The person is obviously pregnant.
 - 4.2. The person is apparently elderly.

נוהל השימוש ברימון הלם בסיאטל

8.300-POL-9 Use of Force – Blast Balls

This policy applies to the use of blast balls for crowd control.

1. Only Officers Who Have Completed Department Blast Ball Training are Permitted to Deploy Blast Balls

2. Officers Will Only Use Department-Issued Blast Balls

3. Officers May Use Blast Balls Only When Such Force is Objectively Reasonable, Necessary, and Proportional to Protect Against a Specific Imminent Threat of Harm to Officers or Identifiable Others or to Respond to Specific Acts of Violence or Destruction of Property

4. When Feasible, Officers Will Direct Blast Balls Toward an Open Space Near the Person(s) Engaged in the Threats of Harm or Acts of Violence or Property Destruction

Officers will avoid directing blast balls towards persons who are not posing a risk to public safety or property.

Absent a threat of serious imminent physical harm, officers will avoid deploying a blast ball in a manner that would have significant likelihood of striking a person directly.

Officers Will Not Deploy Blast Balls Until a Warning Has Been Issued to the Crowd, the Crowd Has Been Given a Reasonable Amount of Time to Comply, and a Supervisor Has Authorized the Deployment

Exception: Officers may make individual decisions to deploy blast balls if reasonable and necessary to address an imminent risk of harm to a person or significant property damage.

In the case of a dispersal order, the requirement to give a verbal warning is considered satisfied by the issuance of the dispersal order.

The preferred method of blast ball deployment is low deployment (“bowling style”). Officers may use a high deployment (“overhand throw”) when the need for a farther deployment or the need to get around an obstruction outweighs the risk created by the separating sub-munition. Officers must document their deployment method and the reasoning for using such in their use-of-force report. Such deployments will be highly scrutinized.

5. Officers Must Justify Each Separate Blast Ball Deployment

After the initial blast ball deployment, each subsequent deployment must be reasonable, and the employee will re-evaluate the situation accordingly.

נוהל שימוש באלה בסקרמנטו

SACRAMENTO POLICE DEPARTMENT

BATON MANUAL

RM 580.08

**SACRAMENTO POLICE DEPARTMENT
REFERENCE MANUAL**

5. Strikes directed to the Middle Zone may result in minimal levels of trauma but the increased presence of internal organs may increase the potential for more serious injury.
6. Baton/ESB strikes directed to the High Zone have a high potential of resulting trauma and injury.
 - a. The injury may tend to be permanent rather than temporary and may include serious bodily injury or death.
 - b. Because of the likelihood of unnecessary and/or unreasonable injury, this area is not considered a baton/ESB strike zone.

C. APPROPRIATE BATON/ESB STRIKE ZONES

1. Both the Low and Middle Zones contain acceptable and appropriate baton/ESB strike areas.
2. Specific areas in the Low Zone include:
 - a. lower abdomen
 - b. upper leg
 - c. lower leg.
3. Specific areas in the Middle Zone include:
 - a. upper arm
 - b. lower arm
 - c. chest
 - d. upper abdomen.

D. INAPPROPRIATE BATON/ESB STRIKE AREAS

1. There are specific areas of the body which are inappropriate for baton/ESB strikes and should not be targeted. Some of these areas are located in the Low and Middle Zone. There are no baton/ESB strike areas in the High Zone.
2. Justification for strikes within these areas and the subsequent use of such force shall include, but not be limited to, what reasonably appears to be the circumstances known or perceived by the officer at the time he/she uses such force.

**SACRAMENTO POLICE DEPARTMENT
REFERENCE MANUAL**

- a. In the Low Zone, the groin is not a baton/ESB strike area.
 - 1) A baton/ESB strike to the groin can cause permanent severe trauma and injury, or possibly death.
 - 2) A baton/ESB strike to the groin can be ineffective.
- b. In the Middle Zone, the spinal column, kidneys, and heart are not baton/ESB strike areas.
 - 1) A baton/ESB strike to the spinal column can result in injury to vertebrae or the spinal cord, causing paralysis or death.
 - 2) A baton/ESB strike to the kidney area can cause renal trauma, resulting in serious permanent injury or possibly death.
 - 3) A baton/ESB strike to the heart can cause heart trauma resulting in serious injury or possibly death.
- c. There are no baton/ESB strike areas located in the High Zone.
 - 1) The head is not a baton/ESB strike area for a number of reasons.
 - a) A blow to the head may cause the assailant's nervous system to become numb, resulting in non-effective pain compliance efforts.
 - b) A strike to the head may result in severe injury or death, causing more trauma or injury than intended.
 - c) The assailant can easily defend against a head strike by simply raising his/her arms to ward off the blow. This also places the baton/ESB within easy reach of the assailant and exposes the officer to being disarmed.
 - d) Because there are many blood vessels in the head region, a non-life threatening strike may cause profuse bleeding. The public and media may view this injury as excessive force and brutality.
 - 2) The neck is not a baton/ESB strike area for a number of reasons.

נוהל השימוש במכת"ז בבריטניה

PSNI Manual of Policy, Procedure and Guidance on Conflict Management

Chapter 15

Procedure and Guidance Regarding Deployment and Use of RCV9000 Vehicle Mounted Water Cannon

Introduction

- 15.1 The RCV9000 water cannon vehicle consists of a heavy duty permanent six wheel drive chassis on which is mounted a superstructure consisting of a pump compartment, a water tank and a crew cabin that offers ballistic protection to the same level as other Service armoured vehicles.
- 15.2 Each vehicle has two water cannons mounted on the roof of the cab, which are controlled by the Cannon Operators by means of an electronic joystick control. The Crew Commander controls the overall water pressure.
- 15.3 Video cameras mounted on each cannon provide the Cannon Operators with a visual indication of where their respective cannons are positioned prior to opening the cannons. Within the cab there is a comprehensive set of controls and recording equipment to record data from sensors monitoring water pressure, date and time of use.
- 15.4 The vehicles are each equipped with a Glock Audio public address system, distinctive audible sirens and blue flashing lights. A high intensity light bar is fitted to the front of the cab above the windscreen. The Glock Audio Public Address System allows prerecorded police warning messages to be given a crowd but can also be used for ad-hoc messages when required.
- 15.5 Removable protection for the front windscreen and side windows is available. Although the windscreen and side windows are ballistic glass the outer face can crack easily if struck by stones or other missiles and may obscure vision. These screens can be removed at the discretion of the vehicle commander.
- 15.6 RCV9000 vehicles are surprisingly manoeuvrable for their size and weight and are now restricted to 60 mph. The RCV9000 water cannon vehicles are categorised as LGV Class 'C' and are therefore restricted by Road Traffic legislation to 56mph under normal circumstances. A Drivers Authorisation Card with Category 1 authorisation is required. Due to their size and weight, water cannon should normally be deployed at least in pairs to provide mutual support and immediate recovery capability in the event of a mechanical failure. Each vehicle is equipped with a rigid tow bar and front and rear tow hooks. In the event of a breakdown under operational conditions, the water cannon crews and supporting police must endeavour to get the vehicle into a relatively safe position.
- 15.7 Servicing, maintenance and repair of RCV9000 vehicles has been contracted out to a reputable service agent in the Belfast area who also operate a recovery service for these vehicles this is done by the contractor also.

15.8 In the event of a breakdown, PSNI Incident Coordinator Centre should be contacted with full details of the nature of the breakdown and condition of the vehicle and the precise location. ICC will in turn contact the relevant call-out recovery/puncture service and obtain an estimated time of arrival and pass this to the originating station.

15.9 Summary of Dimensions and Weights:

Maximum Height	3,970mm
Maximum Width	2,500mm (includes mirrors)
Maximum Length	8,890mm

Deployment and Use

15.10 Water cannon vehicles will be deployed and used only when properly authorised by appropriate officers, in accordance with the guidance in The National Police Chief Council (NPCC) of England, Wales and Northern Ireland National Guidelines on the Deployment and Use of Water Cannon as outlined in the National Public Order Training Curriculum, Water Cannon in Public Order, Module E4. In order to ensure that Officers engaged in Water Cannon duties are competent and capable they must have attended refresher training within the last 3 years unless there are extenuating circumstances.

15.11 The availability of water cannon is intended to provide police commanders with a broader range of public order tactical options that might reduce reliance on, or defer resort to AEPs, and is in keeping with Recommendation 70 of the report of the Independent Commission on Policing for Northern Ireland (Patten Report). The deployment and use of water cannon will be informed by reference to the NPCC National Decision Model (see Introduction).

15.12 The use of water cannon, as with any application of force, must be lawful, proportionate and necessary. To this end, water cannon must be authorised for deployment and for use by the relevant command levels. A record of each deployment should contain the following details:

- Justification for the deployment.
- Objective to be achieved through deployment.
- The mode of use.
- The consequences of the mode of use.
- The effectiveness of achieving the stated objective.

An electronic use of force monitoring form will be submitted when water cannon are operationally deployed/used (see Chapter 3 - Reporting Use of Force).

**College of
Policing**

**National Police Public Order
Training Curriculum**

**Module E4 – Water Cannon in Public
Order**

Version 1.1

3. Considerations for Deployment and use of Water Cannon

a) Certain considerations such as the following should also be considered

- Displacement of risk
- Exit routes

E4 Water Cannon v.1.1

RESTRICTED

04/07/2012

RESTRICTED

College of Policing

-
- Crowd response
 - Public perception

b) As with the use of any vehicle in areas where there is a large crowd of people there is a risk that moving the vehicle could result in a collision and injure individuals. The provision and use of the public address system, distinctive audible sirens and blue flashing lights system will provide a means to warn persons present of impending use

c) The ability to discharge jets of water in differing modes and at varying pressures is a unique characteristic of water cannon representing a use of force option that may be considered appropriate in a wide range of situations.

d) The Water cannon is intended to be a less lethal use of force option. The method of delivery and use is intended to avoid causing serious or permanent injury. However as with any use of force there is a potential for unintended or unforeseen injuries being caused. In respect of water cannon the following

potentials for injury have been identified :-

- Direct injury from water jet. In particular the application of two jets on individuals will increase the risk to subjects.
- Running, tripping or falling when trying to evade water cannon.
- Being pushed onto hard sharp objects or glazing by the force of the jets (Tertiary Impact).
- Being knocked off walls or other high positions.
- Secondary missiles being propelled from the ground or dislodged from buildings or other structures.

e) Training will address these considerations and other potential risks from: -

- Jets directed at the ground in front of crouching/sitting persons where there may be debris on the ground;
- Jets striking the head, even peripherally;
- Jets striking, even peripherally, persons using optical equipment or with the equipment (cameras etc) directly;